

Българска
мисия в
Египет

ЮБИЛЕЙ: 125 ГОДИНИ, ПОСВЕТЕНИ НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСТВОТО

ПЪРВИТЕ СКИОРИ | ПОТАЙНИТЕ ПУМИ

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG · цена 5 лв. · ДЕКЕМВРИ 2013

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

ПЕША ОКОЛО СВЕТА

1 ЧОВЕК · 7 ГОДИНИ · 33 000 КМ

По стъпките на човешката
миграция отпреди 60 000 години

Това е откъс от списанието.

**Цялото списание може да намерите в
Библио.бг**

www.biblio.bg

СТАТИИ

30 Проект „Извън рая“

„Луд ли си?“ – питат автора на статията, тръгнал на 33 000-километрово пътешествие.

Текст: Пол Салопек
Снимки: Джон Станмайър

54 Българска мисия в Египет

Български египтолози изследват тиванска гробница от периода на Новото царство.

Текст: Любомир Кюмюрджиев
Снимки: Чавдар Стойчев

62 Първите скиори

Спортът може би произхожда от галечни китайски планини, където скиите още са начин на живот.

Текст: Марк Дженкинс
Снимки: Юнас Бендгексен

80 Виртуално безсмъртие

Лазери сканират забележителности в дигитални изображения – основа за бъдещи реставрации.

Текст: Джордж Джонсън

92 Призрачни котки

Радионашияници и фотокапани разкриват свърталищата на тайнствената пума в Лос Анджелис.

Текст: Дъглас Чадуик
Снимки: Стив Уинтър

108 Спасителят на деца

Лале Лабуко е спасил от смърт 37 деца.

Интервю: Марк Силвър
Снимка: Марко Гроб

54

РУБРИКИ

NG България
Писма

ОБРАЗИ

Вашата снимка

ГЛОБУС

- Марка „масай“
- Тест за изследователи
- Слонова кост за трошене
- Клубът на супер гегустаторите
- Птици в сбора
- Остров фантом
- Дигитална еволюция

Ръководство по оценяване
От редактора

Анонси
Мигове
Преглед на годината
Ретро

КОРИЦА

Нахлупил характерната си каубойска шапка, Пол Салопек с мъка напредва през етиопската пустиня Афар. С него са камилите Сума'атули („Белязано ухо“) и по-малката А'урта („Купена за крава“).

Снимка: Джон Станмайър

САЩ

Товарният вход на склад в Саутсайъд в Чикаго прилича на Южния полюс след пожар от пета степен на 23 януари 2013 г. При температури под -10°C струите от маркучите на пожарникарите скоро се превърнали в зловещо ледено изкуство.

СНИМКА: СКОТ ОЛСЪН, BETTY IMAGES

НОВА ЕРА НА ОТКРИТИЯ

ПЕША ОКОЛО СВЕТА

ЖУРНАЛИСТЪТ ПОЛ САЛОПЕК
ПРЕДПРИЕМА СЕДЕМГОДИШЕН
ОКОЛОСВЕТСКИ ПРЕХОД ОТ
АФРИКА ДО ОГНЕНА ЗЕМЯ

Походът на Салопек през Афарската пустиня го свързва с най-ранните пътешественици.

ИЗВЪН РАЯ

ТЕКСТ: ПОЛ САЛОПЕК СНИМКИ: ДЖОН СТАНМАЙЪР

Да вървиш означава да падаш напред. Всяка крачка, която правим, е удържан скок, предотвратено рухване. Така ходенето се превръща в акт на вяра. Извършваме го ежедневно – чудо в два такта: първо задържане, после отпускане. През следващите 7 години ще се нося из света в свободно падане.

На път съм. Имам за цел една идея, една история – може би една лудост. Преследвам призраци. Поемам пеша от родното място на човечеството в Източноафриканската разломна зона в Африка, за да повторя стъпките на предците ни, които първи открили Земята преди най-малко 60 000 години. И досега това си остава нашето най-голямо пътешествие. Защото ранните *Homo sapiens*, които първи тръгнаха да скитат извън пределите на континента майка (а те били едва няколко души), са ни завещали и качествата, с които днес свързваме човешката същност в нейната пълнота: сложен език, абстрактно

мислене, творчески порив, дарба за технологични нововъведения и днешното расово разнообразие. Толкова малко знаем за тях. Те преминали протока, наричан Баб ел Мандеб – „Портата на скръбта“, разделяща Африка от Арабския полуостров, – и после в рамките на едва 2500 поколения (един миг по мерките на геологията) се пръснали до най-отдалечените обитаеми кътчета на планетата.

Оттогава са изминали хилядолетия, а аз вървя по същия път.

Като се ръководя от фосилните находки и генографията (научна област, която пресява ДНК на съвременни популации в търсене на мутации, спомагащи за проследяването на древните диаспори), ще вървя на север от Африка към Близкия изток. Оттам моят древен маршрут води на изток през Азия към Китай и после отново на север, към Сибир. От Русия ще се кача на кораб до Аляска и бавно ще продължа по западния бряг на Новия

До 20-те години на миналия век огромните солни пейзажи, простиращи се по границите на Етиопия, Джибути и Еритрея, дори не фигурирали на картите. Векове наред войнствените афарски пастири, които владеели областта, устоявали на всички набеги от външния свят. Днес обаче, наред с обичайното си въоръжение от остри ками и автомати „Калашников“, те носят и мобилни телефони. Възприемат с ентузиазъм това средство за моментална комуникация. „То им дава власт – казва 23-годишният етиопски техник на държавна служба Мулукан Аялу, който поддържа малката електростанция в Далифаги. – Могат да се обаждат на различ-

те *иса* – въоръжени нападатели от вражеска номадска група.

Електронният оазис в Далифаги отразява днешната действителност в Субсахарна Африка. 900 милиона души. Стремителен спринт в цифровата епоха. Експлозивно нарастващи амбиции. С неизвестни последици.

Край река Талалак, Етиопия

Обувките са белег на съвременната идентичност. Как е най-лесно да отгатнеш основните ценности на един индивид в началото на XXI век? Гледай хората не в очите, а в краката.

В охолния „глобален север“, където модата задоволява всеки каприз и суета, обувките

Канро Кайранто от проекта „Среген Ауаш“ загребва пръст, търсейки кости от ранни хора край Херто Бури. Авторът, който разчитал на камилите заради „тяжката изключителна сила“, гали главата на А'урта.

ни търговци на кози. Могат сами да избират на каква цена да продават.“

Пуфтящият дизелов генератор в Далифаги осигурява 220-волтов ток 6 часа дневно. Аялу включва към него батериите на номадите за по няколко цента. В понеделник (пазарен ден) посивели афарци се редят пред вратата му със замлъкнали телефони на далечни съседи. Номадите са се пристрастили към устройствата. „Ало? Ало?“ – вика Елема в телефона си, докато вървим – с акцент, който моят слух определя като чист бруклински. Разпитва как да стигнем до някакъв дъвен кладенец. Или обменя новини за ужасяващи-

разкриват класата, професионалния избор, сексуалната достъпност и дори политическите пристрастия на собственика си. Толкова по-дезориентиран се чувстваш, крачейки из пейзаж, където човешките същества всяка сутрин нахлузват един и същи вид обувки – евтините, демократични, гъвкави пластмасови етиопски сандали.

Предлагани в черно, червено, кафяво, зелено и синьо, скромните еластични обувки са триумф на местната изобретателност. Един чифт може да се купи срещу дневна надница за работа на полето (може би 2 долара). Те държат хладно – позволяват на въздуха

те.) След няколко часа в грозния граничен град Хоуле пътищата ни ще се разделят.

Какво означава да вървиш през света?

Това са ето такива сутрини: ден след ден отваряш очи, за да видиш единствено и неизменно синьото бездънно небе; бледа, свръхестествена празнота, която за един кратък миг веднага след събуждането сякаш те притегля нагоре, извън тялото ти, извън теб самия. Това е чистото усещане за глад. (Вчера изминахме 29 км, като се хранехме оскъдно – по една купа спагети и няколко бисквити на човек. Венчалната ми халка, по-рано тясна, сега се върти хлабаво около пръста ми.) Това

е да се учиш да разчиташ пейзажа с цялото си тяло, с кожата си – да разпознаеш камилски фураж в трънливия хрусталак, приближавания прах в дъха на вятъра и, разбира се – скъпоценната вода в гънките на земята. Това е да гледаш как вечността на Африка се ниже край теб с темпото на човешки ход и да разбереш, че дори и с пет километра в час пак се движиш твърде бързо. Това е споделеното пътешествие.

В най-добрите си дни ние четиримата осъзнаваме огромния си късмет. Подскачаме по стръмни планински пътеки, почти тичешком, а под краката ни блести етиопската пустина.

МИСИЯ В ЕГИПЕТ

Първата българска археологическа
експедиция край Нил

Текст: Любомир Кюмюрджиев Снимки: Чавдар Стойчев

Последните къщи на село Курна край
едноименната планина. Египетско-
то правителство премества
жителите му в нови, благоустроени
домове, за да освободи терен за
работа на археолозите.

Днешният Луксор, известен някога като Тива, но наричан Уасет от древните си жители, бил столица на Новото царство (1500–1000 г. пр.Хр.) – най-бляскавата епоха в историята на египетската цивилизация. Неслучайно в града и околностите му работят археолози от цял свят. На изток от Нил те проучват останките от царството на живите, докато на западния бряг на великата река според древноегипетската символика е представена страната на мъртвите. В района има над 2000 гробници и множество свързани със заупокойния култ храмове. Всички те са приютени в полите на свещената планина Курна. До нея се намира и гробница TT263. Там през XIII в. пр.Хр. били положени мумифицираните останки на жреца Пиай от епохата на Рамзес II. Гробницата е известна отдавна, но не е научно изследвана. С това през 2010 г. се заема първата българска археологическа мисия в Египет.

Преди половин век България пропуска златна възможност в египтологията. Между 1958 и 1971 г., с помощта на тогавашния СССР и други социалистически страни, в Египет се разширява Асуанският язовир. Наред със строителството се разгръща и мащабна дейност за проучване и спасяване на безценни културно-исторически паметници. Планираните да бъдат залети територии стават поле на изключителна научна активност. Експедиции изпращат руснаци и чехи, археологическият институт на ГДР, поляци и унгарци. „България обаче дори не прави опит да влезе в семейството на нациите, изследващи най-древната човешка цивилизация – казва с лека горчивина доц. Теодор Леков от Института по египтология към НБУ. – А древноегипетската култура е световен феномен. В недрата ѝ са родени фундаментални разбирания като вярата в безсмъртието на човека, идеята за задгробния съд, Божите заповеди, залегнали по-късно в Стария завет, развилата се в християнството идея за спасителната роля на владетеля – Син на Бога и др.“ Неговият колега и помощник гл.ас. Емил Бузов припомня, че

тази цивилизация се изследва археологически над 120 години. „В Египет са най-мащабните и модерни проучвания, в които се влагат и най-сериозни средства – подчертава Бузов. – В немалка степен тези проучвания движат световната археология.“ „Фактът, че там има наша мисия, че България е част от тази традиция, носи престиж и развитие на родната наука“ – категоричен е и директорът на Българския институт по египтология проф. Сергей Игнатов.

Мечти, планове и активна лична дейност, а не държавна подкрепа дават старт на българската археологическа мисия в Египет. „Първо трябваше да повярваме, че това въобще е възможно“ – спомня си Теодор Леков. Емил Бузов е студент, когато посещава Египет за пръв път през 1999 г. През 2000 г. неговите преподаватели – основоположникът на египтологията у нас проф. Игнатов и Теодор Леков – заминават за земята на пирамидите, за да проучат реалните възможности за изпращане на българска експедиция там. През 2005 г. Бузов, вече асистент, започва заедно с доц. Леков организирането на семинари в Египет за студенти от НБУ. През следващите седем години не само студентите, но и двамата ръководители научават много, посещават чуждестранни колеги, работещи на различни археологически обекти, събират информация къде самите те биха могли да започнат разкопки. През май 2010 г. Главният съвет по древностите на Египет официално разрешава на българските учени да изберат свой обект.

Преди три столетия около некрополите по западния бряг на Нил възниква селището Курна. Много древни гробници попадат буквално в дворовете на къщите и са ползвани за складове и мази. Преди пет години египетското правителство преселва жителите на Курна, осигурявайки им по-добри битови условия, и дава път на археолозите към този

Авторът Любомир Кюмюрджиев е щатен редактор в списанието. Чавдар Стойчев е официален фотограф на първия сезон на българската експедиция в Египет.

Гробницата на Пиай се намира в един и същ археологически „двор“ с други погребални съоръжения. В района те са много, но малко от тях са проучени (горе). Карта на Египет (долу): уголемената област показва зоната край Луксор, в която са открити множество храмове и некрополи, включително гробницата TT263, където работят българските археолози.

Порейки снега на дървените си ски с конска кожа отдолу и с една-единствена тояга за равновесие, алтайски скиор демонстрира уменията и екипировката, усъвършенствани от далечните му предци.

На лов с
първите
скиори

Древна култура в китайски Алтай разкрива как са се появили ските

Текст: Марк Дженкинс
Снимки: Юнас Бендексен

Групата ловци бавно се плъзгат навътре в планината Алтай в търсене на елени марали. Цари мъртвешко спокойствие и температурата е -39°C . Подобно на своите предци през последните хилядолетия, петимата мъже пресичат дълбокия, пухкав сняг, покачени на ръчно изработени ски от смърч с прикрепени от долната страна ивици конска кожа. Вместо щеки всеки носи една тояга. Още от деца са се учили да си служат с привидно примитивната си екипировка с изключителна ефикасност и изящество – срещу косъма конската кожа осигурява триене, за да се катерят нагоре, а наобратно е гладка повърхност за бързи спускания. Тоягата им помага да пазят равновесие. Следвам ги с последен модел ски с панти и модерни щеки, но на моменти все пак ми е трудно да не изоставам. Белите дробове и краката им изглеждат неподатливи на разреждения планински въздух, докато изкачват и най-стръмните наклони. Цепим преспите покрай паднала бреза, а после завиваме вляво в сенките на гора от смърчове. Не говорят, а приглушеното свистене на косматите им ски е тихо като падащ сняг.

Всеки мъж носи загънат в пояса нож и преметнато през рамо въже от конски косми и тегли шейна от козя кожа, на която

са натоварени одеяло от конски косъм, резервен китайски военен шинел и пържен хляб. Останалото снаряжение е разделено поравно. Не знаят колко време ще бъдат навън. Често се случва няколко дни да преследват марали навътре в планината.

Когато обаче напускаме Аукорам, изолираното селце на ловците в най-северните предели на Западен Китай, техният водач Турсен не мисли за марали. Тревожи се за непредвидимостта на снега. Някога било сигурно, че в Алтай зимата ще донесе виелици, които ще скрият хребетите и ще погълнат горите. Това обаче е първата зима от четири години насам, през която е паднал достатъчно сняг, за да си струва въобще да се тръгва на лов. Без дълбок сняг ловът на марали става много по-трудно и непрактично начинание. Въпреки че китайците са наложили строги ограничения върху огнестрелните оръжия – съответно и върху лова, истината е, че алтайските мъже никога не са имали нужда от пушки, за да ловуват марали в тези планини. Тайното им оръжие открай време е снегът, дълбокият сняг.

„За да си ловещ, трябва да си скиор“ – казва Тунтух, на 77 (вдясно), който цял живот е преследвал марали, мечки и самури. Този начин на живот има хилядолетни корени, както личи от древно скално изображение на скиор, преследващ козиорог (вляво).

*Оптимистични предприемачи
обсъждат планове да се изгради
модерен ски курорт в Алтай. Засега,
поне във високата глуха провинция,
ските са част от планинския живот.*

„Веднъж пропаднах в едно езеро – казва Турсен; вече от три дни преследвал марал. – Спаси ме само моят тайяк.“ Дългата му тояга се закачила от двете страни на дупката в леда.

Серик разказва, че най-бързият скиор, който е виждал, бил 80-годишен пастир, когото срещнал като момче. За долната страна на скиите си мъжът не използвал конска кожа, а кожа от преден крак на марал. „Ските му летяха по снега, сякаш имаше криле.“

Смартфонът на Турсен звъни и той отговаря. Обажда се жена му – пита кога ще се прибере. Казва ѝ да не се притеснява.

Серик описва лов, когато Турсен се спус-

Турсен се препъва и се опитва да наръга марала. Разяреният звяр тъпче снега и расича въздуха с рога, мъчейки се да го прободете или да го ритате до смърт.

нал със скиите след препускащ елен, скочил на гърба му, сграбчил го за рога и го съборил в снега, а животното ритало и хапело. В тези планини подобни епизоди са се случвали в продължение на хиляди години. В Алтай са открити няколко петроглифи, изобразяващи архаични сцени със скиори, включително една с човешка фигура на ски, преследваща козиорог. Тъй като петроглифите са пословично трудни за датирание, те остават несигурен аргумент в спора кога точно са се появили скиите. Китайските археолози твърдят, че са гравирани преди 5000 години, докато според други са само на 3000 години. Най-старият текст, в който се споменава за ски, е китайски и също сочи към Алтай, само че датира от времето на династията Западни Хан, която започва през 206 г. пр.Хр.

Норвежки археолози също са открили петроглифи със скиори, а в Русия изкопали от торфище вероятно връх на ска с радиовъглеродна дата отпреди 8000 години. Всяка страна е предявила претенции към най-древните

скиори. При все това всички са единодушни, че който и да се е качил пръв на скиите, вероятно го е направил, за да ловува животни.

Историята не вълнува особено мъжете около огъня. Все по-малко хора от тяхното поколение се учат на старите умения да изработват ски и да преследват животни.

Питам Турсен как е убил елена, но той не откъсва поглед от огъня. Притеснени да не объркат нещо с властите, пред мен те никога не говорят за убиване на животни, само за проследяването им. „Едно време ловувахме – казва Серик. – Сега само преследваме.“ Другите мълчат. Не го притискам, тъй като

съм чувал, че наказанието за убит марал (или което и да е друго от дълъг списък с животни) е затвор, въпреки че според слуховете висши китайски функционери често идват на ловни излети.

Серик сменя темата и махва с ръка към мразовития мрак. През лятото тук

тревата е толкова висока, че дори не можеш да видиш елена. Изброява животните, които обитават тази зелена страна – мечка, росомаха, хермелин, самур, лисица и рис.

Жената на Турсен пак се обажда и разговорът се завърта около жените – далеч по-безопасна тема. Един от мъжете свързва телефона на Турсен с миниатюрни колонки и ловците започват да клатят глави и да припяват на тувинското рап парче.

Сваряват парче солено конско месо и се възцарява доволна тишина, докато мъжете ядат с апетит, а после бързо заспиват под одеялата си. Трудно ми е да си намеря удобно място между подобната на пещ жегата на огъня и свирепия студ и лежа буден: чудя се колко ли навътре в планината ще ни отведе маралът и слушам воя на вълците.

На следващата сутрин термометърът е заковал на -40°C и одеялата са побелели и вкочанени. Мъжете изпъзвяват изпод тях, бледни като трупове. Тишината е толкова мъртвешка, че се чува слабото пукане на

Виртуално безсмъртие

Специалистите са се заели да запечатат застрашените световни шедеври в целия им триизмерен блясък

Виртуалното триизмерно копие на каменен релеф на Калки ще съхрани образа на скулптурата, в случай че бъде разрушена. Образът на централната фигура е завършен с помощта на лазерно сканиране; отстрани се вижда междинен етап на дигиталния модел.

вероятността Рани ки Вав – или поне данните, които го описват – да бъде изгубен завинаги. Сред всички проекти, с които са се заемали досега – от изправените камъни на островите Оркни до планината Ръшмор, този е един от най-трудните.

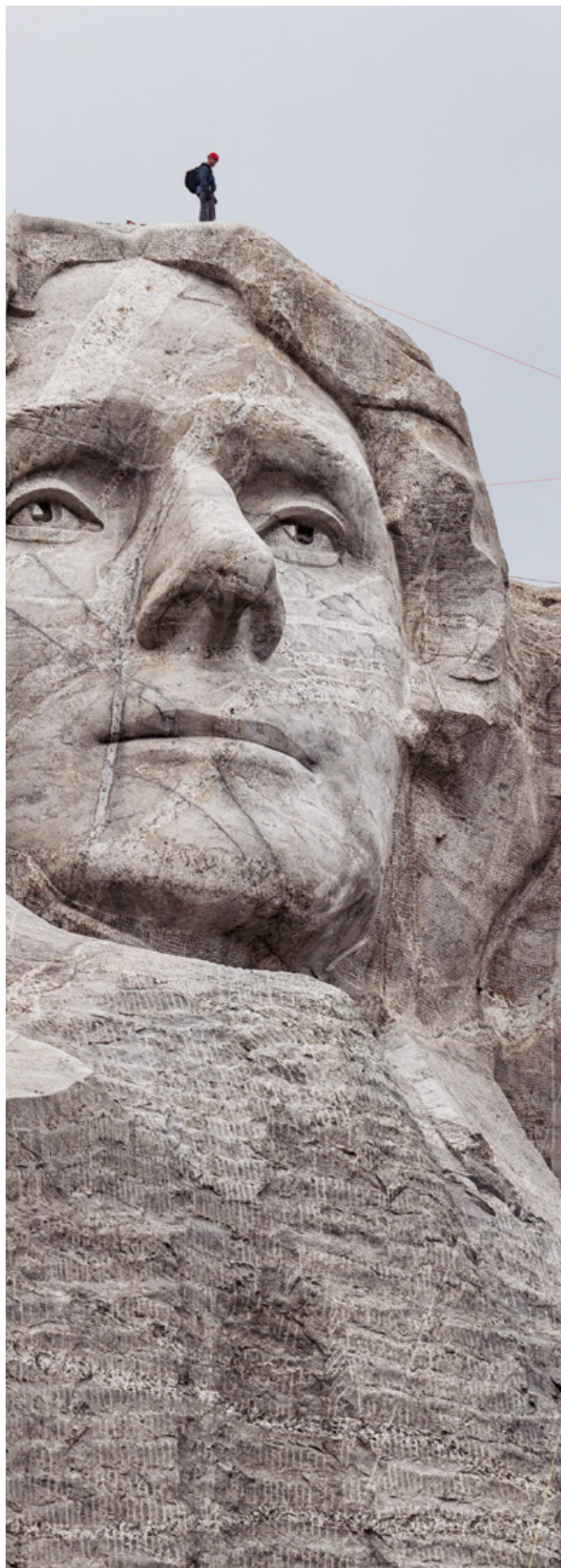
Около 12,30 ч на обед пристига оборудването им. През следващите две седмици екипът ще се бори с жегата – ще се наложи да пази електронните скенери от слънцето с обикновени чадъри – и ще си има работа с тълпите любопитни, докато облъчва с лазерни лъчи всички повърхности на стъпаловидния кладенец. Ако паметникът отново изчезне – заради наводнения, война или земетресение, – в интернет ще съществува негова прецизна триизмерна симулация.

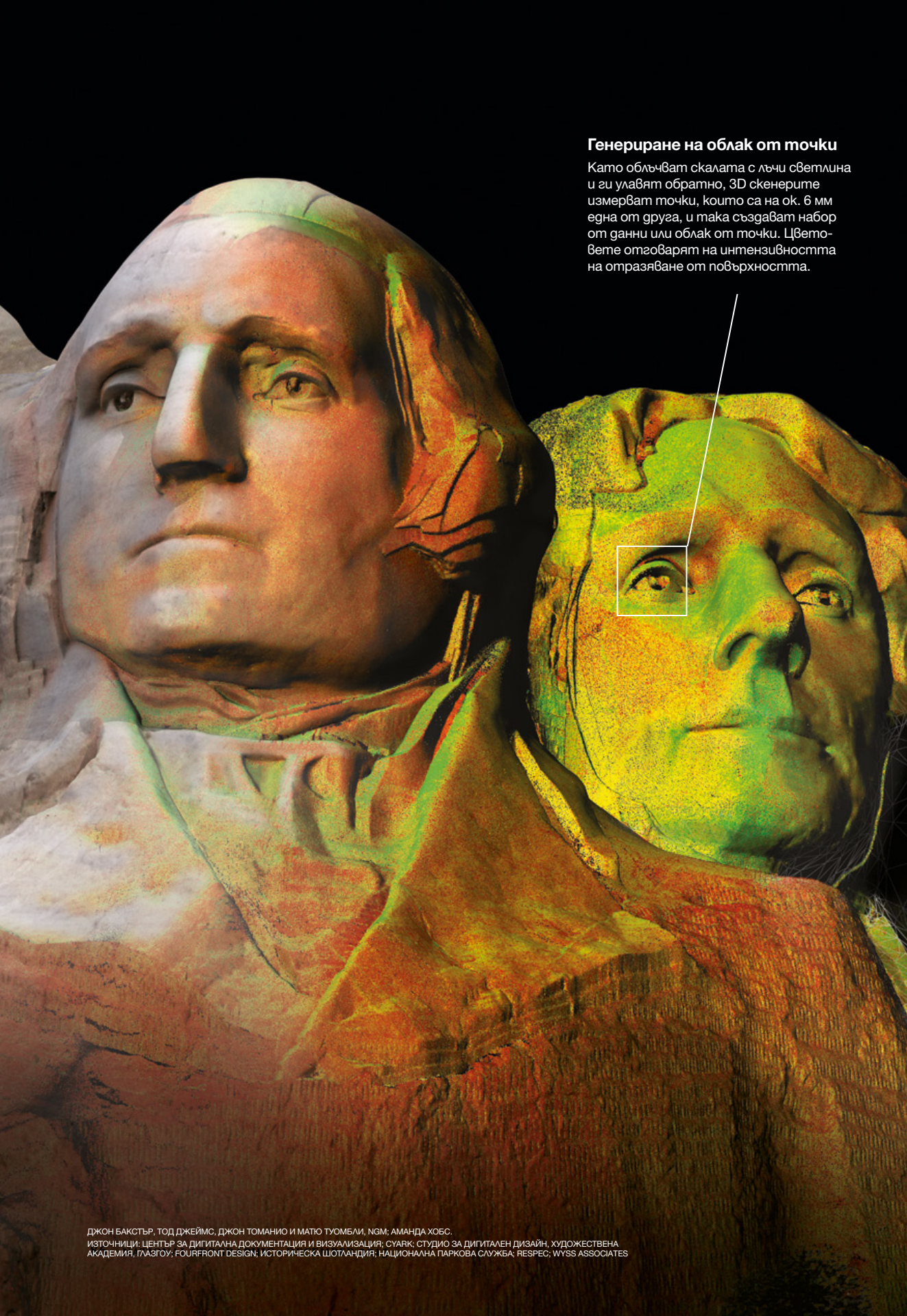
Индийската експедиция е част от програмата „Шотландската десетка“, която възнамерява да създаде виртуални копия на десет културни обекта от световно значение. Основна роля в това начинание играе организацията с идеална цел *SuArk*, която вече си сътрудничи с различни групи, за да сканира десетки обекти по целия свят – от Дедууд в Южна Дакота до Помпей. Каквото и да се случи с оригиналите, ударът може да бъде смекчен от наличието на цифрови копия.

Когато по-рано през годината посетих Шотландия, Дъглас Причард, по това време в Студиото за дигитален дизайн в Глазгоу, ми направи виртуална обиколка на един техен неотдавнашен проект – замъка Стърлинг, където шотландската кралица Мария Стюарт била коронясана през 1543 г. Седнали в прожекционната с 3D очила на главите, ние се спуснахме като птици през мрачния проход на портата към обления в светлина двор. Издигнахме се покрай Голямата зала и когато стигнахме до покрива, той се разтвори под нас, позволявайки ни да се спуснем към гредите и да видим просторното помещение, където някога се събирал шотландският парламент и били троновете

Джордж Джонсън е автор на девет книги, последната от които е The Cancer Chronicles.

Генериране на облак от точки

Като облъчват скалата с лъчи светлина и ги улавят обратно, 3D скенерите измерват точки, които са на ок. 6 мм една от друга, и така създават набор от данни или облак от точки. Цветовете отговарят на интензивността на отразяване от повърхността.

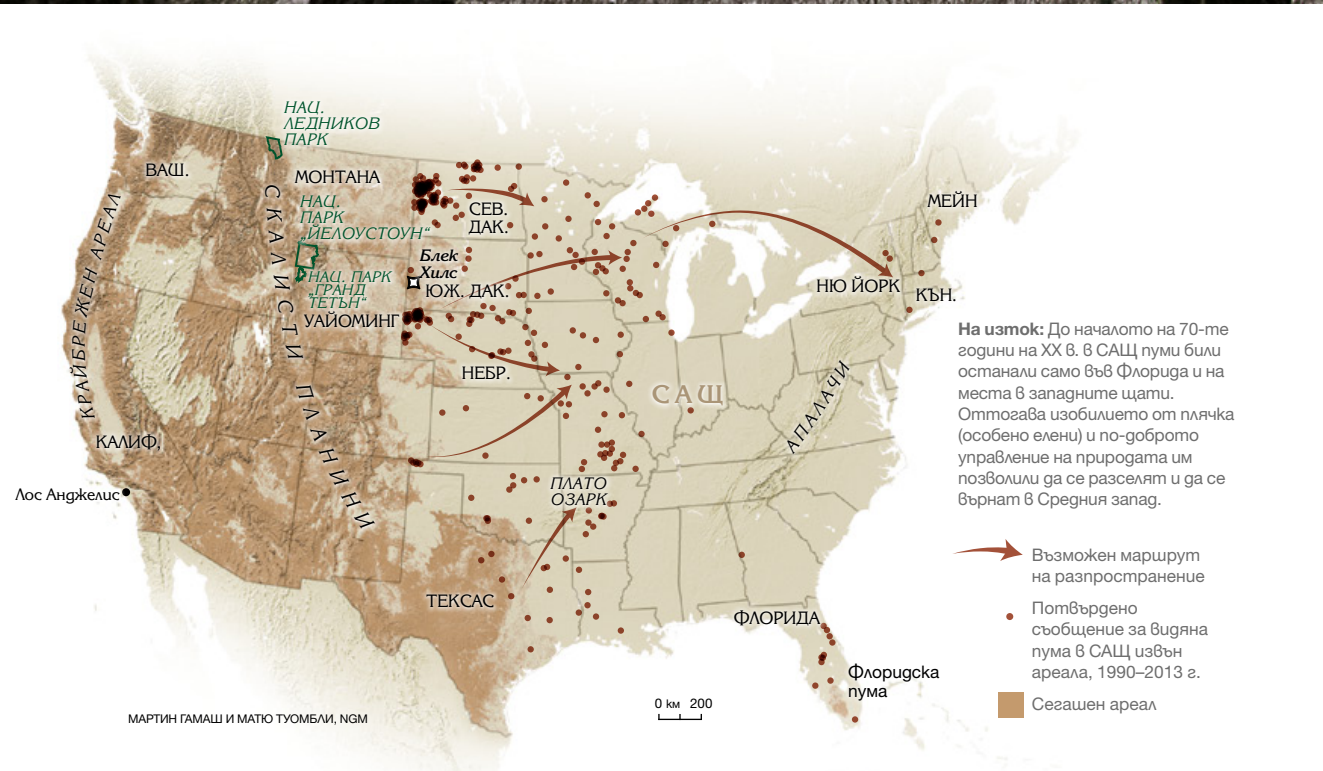

Призрачни КОТКИ

Потайните пуми рядко излизат от сянката.
При все това неусетно си възвръщат територията

Скрита камера заснема най-саможивата холивудска звезда – тази мъжка пума, видяна за пръв път в Грифит Парк в Лос Анджелис преди близо две години. Движението ѝ се проследява чрез радионашиишник, но за местните жители тя е почти незабележима.

Женска пума с две почти пораснали малки минава през пасбище край Калиспел, Монтана. Младите пуми обикновено поемат по собствен път на възраст между 1 и 2 години. Докато търсят още незаети територии, те често попадат в обитавани от човека райони, а оттам – и в беда.

МЪРИ СУАРЕС

бряг, но до началото на ХХ в. на практика всички оцелели представители на вида в САЩ се съсредоточили в слабо населените райони на Скалистите планини и области по тихоокеанското крайбрежие и на югозапад. Накрая западните щати прекратили плащането на премии за убити пуми, каквито някои от тях предлагали чак до 60-те години. През 1972 г. с федерален закон било забранено използването на отрова срещу хищници върху държавни земи. Повечето служби за управление на дивата природа започнали да третират котките като дивеч с регулиран ловен сезон. За пръв път от 300 години броят на пумите започнал да расте. От този момент нататък историята разказва за завръщането на един едър хищник.

През последните 40 години пумите заемат все по-голямо пространство в западните

щати. Освен това са достигнали на изток до Големите равнини, формирали са нови групи в района на Мисури Брейкс в Монтана, в Северна и Южна Дакота, а напоследък и в Небраска. Нарастващият брой потвърдени съобщения за видени пуми (над 200 от 1990 г. насам) показва, че животните посещават почти всички щати на Средния запад, както и канадските провинции на север. Скитниците са обикновено млади мъжкари, започващи самостоятелен живот. Съвсем рядко се задържат дълго на едно място, преди да продължат – вероятно в търсене на партньор, или да станат жертви на раздразнителни собственици на земи, полицаи, браконieri или автомобилен трафик. Най-храбрият от тези „изследователи“ влезе в новините през 2011 г., когато беше преразен от джип на един изход от магистрала в Милфорд, Кънектикът. Според генетичните тестове тази пума е дошла от Черните хълмове в Южна Дакота по маршрут с предполагаема дължина над 3220 км. Службата на САЩ за рибата и дивата природа тъкмо беше обявила източния подвид пуми за изчезнали, когато тази котка от Южна Дакота загина в Милфорд.

КАТО ВИД *Puma concolor* е в по-добро състояние от всички други големи котки в света. От 1890 г. насам в САЩ и Канада са регистрирани 145 нападения на хора от пуми (малко над 20 са завършили фатално), а поне една трета от доказаните нападения на пуми са се случили през последните две десетилетия.

Като ловци от засада, които са най-активни по тъмно, пумите никога не са били лесни за изучаване. Днес обаче разполагаме с технологии за денонощно следене на потайните котки и мистерията, обгръщаща живота им, до голяма степен се разкрива.

Биологът Патрик Лендръм работи по проекта „Тетънска пума“ – дългосрочно изследване в района на Националния парк „Гранд Тетън“ в Уайоминг. В полевия офис на проекта в Кели той сваля последните данни от сателитните

■ **Спонсорирано от NGS** Този фоторепортаж е частично финансиран от Вашия абонамент.

ДРЮ РЫШ (ДВЕТЕ СНИМКИ)

че най-голямото месоядно, към което съвременното общество се отнася спокойно или поне с търпимост, е голяма котка, чиято отличителна черта е потайността. Хората все пак искат по-ясно разбиране на потенциалните проблеми. Освен загрижеността за личната безопасност някои жители на предградията и селските райони се страхуват за своите домашни любимци, а животновъдите и фермерите се безпокоят за добитъка. Най-гласовити призови срещу пумите обаче отправят любителите на спортния лов, които възприемат тези диви ловци като преки конкуренти за копитния дивеч.

„Ако слушате някои тукашни ловци, ще ви кажат, че в горите не е останал дивеч“ – казва Дейвид Грей, бивш инспектор по дивеча, а сега кмет на Хил Сити в Южна Дакота. Когато по време на гневни обществени срещи

ловджиите се обърнали със същото оплакване към щатската комисия по управление на дивеча, нейните членове увеличили квотата за лов на пуми за 2013 г. на 100 животни (при обща численост на популацията около 300), въпреки че намалелият брой на лосовете и елените се дължал предимно на прекомерния спортен лов.

В управлението на дивата природа се преплитат наука и политика, икономика и обществени традиции. Регулационните режими за лов на пуми се различават значително в отделните области и щати. В Тексас например пумите все още се класифицират като вредители; човек може да стреля по тях почти навсякъде и по всяко време. Докато в Калифорния ловът на пуми е забранен от 1972 г. и сега това е щатът с най-много пуми. Освен това има изобилие от елени, както и едно от

ЯНУАРИ

Светът на изследователите
Хора на риска
Безумно далеч
Джунгла за продан
Живи фусили

ФЕВРУАРИ

Сателитна археология
Кризисен картограф
Раят и адът са на земята
Ухалването, което лекува
Новата стара Либия
Великолепието на листата

МАРТ

Граждани изследователи
В ледени води
Екстремно оцеляване
Древните българи
Нощем в градината
Дивният живот на боноботата
Дроните те наблюдават

АПРИЛ

Връщане към живот
Ловци на бивници
Неспокойният ген
Пилот с мисия
Свят под морето
Йемен: частът на истината

МАЙ

От Огън до НАТО
Остров Врангел
Торовете като напаст
Ловци на елементи
Великият китайски канал

ЮНИ

Мистерията на риска
За риска от първо лице
Първите австралийци
Пренаселеният Еверест
Култ и светлина
Последните китоловци

ЮЛИ

Птиците не умират сами
Тервел – Спасителят на Европа
В началото бе хаос
Липсващият прародител
Завръщането на якаре

АВГУСТ

Животът на лъвовете
В бездната
Подводните тайни на майте
Кураж под земята
Космически пътешественик
Слажка страст

СЕПТЕМВРИ

Прищядаци морета
Преди Созопол
Важните птици на Австралия
Космически планини
Принцът на принтовете
Градският пулс на Конго

ОКТОМВРИ

Какво могат снимките
Цена на скъпоценното
Топенето на ледниците
Истинската Северна Корея
Да построиш Ноев ковчег

НОЕМВРИ

Султанският харем
Последната буря
Краят на сребротото
Градивният провал
Тайният свят на микробите

ДЕКЕМВРИ

Проект „Извън рая“
Египетският пъзел
Първите скиори
Виртуално безсмъртие
Призрачни котки

**Библио.бг - платформа за електронни
книги и списания**

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

